

Provpass 1

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

Verbal del

Provet innehåller 40 uppgifter

Instruktion

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

Du får använda provhäftet som kladdpapper.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter** och den totala provtiden är **55 minuter**.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

DELPROV ORD – ORDFÖRSTÅELSE

1. klimakterium

- A befruktning
- B höjdpunkt
- C övergångsålder
- D miljöpåverkan
- E bakterieodling

2. insistera

- A envisas
 - B opponera sig
 - C överbevisa
 - D låta påskina
 - E antyda
-

3. lektor

- A medeltida musikanter
- B mått på acceleration
- C pensionerad militär
- D del av koordinatsystem
- E lärare vid högskola

4. illustrativ

- A idealisk
 - B händelserik
 - C skenbar
 - D uppmärksam
 - E belysande
-

5. sömsmån

- A osynlig söm
- B mönsterpassning
- C tygkant utanför söm
- D löst sydda stygn
- E valbar söm på symaskin

6. förlösa

- A reda ut
 - B befria
 - C skilja åt
 - D avhjälpa
 - E mjuka upp
-

7. oförrätt

- A olycksfall
- B kränkning
- C osanning
- D bestraffning
- E missbedömning

8. tongivande

- A artig
 - B idérisk
 - C pålitlig
 - D ledande
 - E övertygande
-

9. inte på långt när

- A för länge sedan
- B långt ifrån
- C längre fram
- D långt senare
- E inte på länge

10. superlativer

- A löften
- B böner
- C tillägg
- D beröm
- E argument

Förbindelsepunktens läge

Tre fastighetsägare yrkade att VA-nämnden skulle fastställa en för dem gemensam förbindelsepunkt för dricksvatten och avlopp. Fastigheterna är belägna i ett verksamhetsområde där kommunen har för avsikt att införa kommunalt vatten och avlopp.

Fastigheternas avlopp går sedan 1991 till egna trekammarbrunnar och därifrån vidare till en gemensam infiltrationsanläggning. Fastighetsägarna vill göra om detta till en gemensamhetsanläggning.

Fastighetsägarna har egna dricksvattenbrunnar och de har kommunens tillstånd att inte ansluta sig till kommunalt dricksvatten. De vill dock ha en gemensam förbindelsepunkt för dricksvatten och avlopp. Avloppsledningar är redan framdragna från varje fastighet till en gemensam punkt, vilket enligt fastighetsägarna borde utgöra särskilda skäl för en gemensam förbindelsepunkt.

Kommunen har bestritt yrkandena och anförde i huvudsak följande.

De tre fastighetsägarna har önskat koppla in sig till den kommunala VA-anläggningen via en gemensam förbindelsepunkt eftersom de idag har en förening med en gemensam infiltrationsanläggning. Kommunen har redan upprättat förbindelsepunkter vid fastigheterna men inte informerat fastighetsägarna om läget.

Huvudprincipen enligt vattentjänstlagen är att varje fastighetsägare ska ha en egen förbindelsepunkt i fastighetens omedelbara närhet om inte särskilda skäl föreligger. Kommunen anser inte att särskilda skäl föreligger; särskilda skäl handlar om var utefter tomtgränsen förbindelsepunkten ska förläggas. Huvudmannen har rätt att besluta om förbindelsepunktens läge och har valt

att lägga den på bästa stället för fastighetsägaren och för huvudmannen.

VA-nämnden konstaterade att huvudmannen enligt 12 § vattentjänstlagen ska bestämma förbindelsepunkt för en fastighets anslutning. Kravet på att förbindelsepunkten, om inte särskilda skäl föranleder annat, ska vara belägen i fastighetens omedelbara närhet innebär att den normalt ska ligga vid fastighetsgränsen. Särskilda skäl kan vara att en gemensamhetsanläggning eller samfällighet bildats som har ett eget gemensamt ledningsnät.

VA-nämnden kan inte besluta om förbindelsepunktens läge utan endast bestämma om ett visst valt läge strider mot vattentjänstlagens bestämmelser och vilka konsekvenser det i så fall ska få.

Det är huvudmannen som ensam, med iakttagande av 12 § vattentjänstlagen, har att bestämma förbindelsepunktens läge. Ingenting hindrar dock att en gemensam förbindelsepunkt bestäms för flera fastigheter. Kommunen har dock i detta fall efter många kontakter med fastighetsägarna i byn beslutat att förbindelsepunkt för varje fastighet ska förläggas i varje fastighets omedelbara närhet. På grund härav, och då det inte framkommit att de valda lägena i övrigt skulle föranleda några problem för sökandenas fastigheter som kan strida mot vattentjänstlagens bestämmelser, lämnar VA-nämnden sökandenas talan utan bifall.

GILBERT NORDENSWAN

VA-nämnden = statlig myndighet som avgör tvister om vatten och avlopp; upphörde 31/12 2015

Uppgifter

11. Vad hänvisade de tre fastighetsägarna till som stöd för sitt yrkande?

- A Att kommunen hade låtit bli att informera dem om förbindelsepunkternas läge.
- B Att deras fastigheter redan delade vissa installationer för avlopp.
- C Att förbindelsepunkterna hade placerats utan hänsyn till deras tomtgränser.
- D Att de hade egna dricksvattenbrunnar och ville avstå från kommunalt vatten.

12. Vad var enligt texten en anledning till att VA-nämnden inte biföll de tre fastighetsägarnas yrkande?

- A Ärendet ansågs inte strikt juridiskt.
- B De tre fastighetsägarna och huvudmannen hade redan kommit överens.
- C Ärendet omfattades inte av vattentjänstlagen.
- D De särskilda skäl som anfördes hade inte godkänts av kommunen.

Bredda litteraturens fält

Det fanns en tid då ordet ”litteratur” ägde en tydlig och avgränsad innebörd. Professorer, författare och läsande allmänhet kunde enas kring en snäv samling mästare – Sofokles, Shakespeare, Goethe – som var litteraturen, och som utgjorde den bakgrund mot vilken nya författare som Gunnar Ekelöf och Eyvind Johnson måste läsas. Det var ett välfungerande system. Kanon var tillräckligt begränsad för att kunna överblickas, tillräckligt rik för att ägnas en livstids möda och tillräckligt auktoritativ för att de som befann sig utanför litteraturens gemenskap ändå skulle respektera den.

Men systemet vilade på en paradox. Medan den västerländska kanon i praktiken var en geografiskt och språkligt provinsial affär, gjorde man samtidigt gällande att detta var litteraturen som sådan, en universell världslitteratur, och därmed den enda litteraturen värd att fördjupa sig i. (Möjligen med en *Mahabharata* eller några haikudiker inslängda som krydda.) Enskilda författare kunde vara mer oförutsägbara än så, men det akademiska studiet av litteratur vilade tveklöst på sådana premisser. Det svenska universitetsämnet litteraturhistoria, senare litteraturvetenskap, sades täcka in svensk och ”allmän” litteratur. Internationellt bar ”jämförande litteraturhistoria” – *littérature comparée, comparative literature* – på ett liknande löfte om att täcka in litteraturen i dess helhet.

Som ung, invandrad akademiker i USA ville indiskan Gayatri Spivak tro på detta löfte. Hon var övertygad om att det vagt definierade ämnet jämförande litteraturhistoria måste innefatta möjligheten att ”studera alla litteraturer med språklig stringens och historisk överblick”. Det var en naiv förhoppning. Dels bortsåg hon från den institutionella tröghetens makt, dels utgick hon från en objektiverande idé om litteraturer (i pluralis) som fasta enheter snarare än processer. Hennes ambitiösa förslag till nya expansiva forskningsprojekt om kinesisk, koreansk, arabisk och afrikansk litteratur mottogs på 1970-talet av en veteran i ämnet med repliken: ”Min vän René Etiemble har sagt mig att det redan finns en fullt godtagbar historisk redogörelse för litteraturer på kinesiska.”

Så beskriver Spivak saken själv. *Death of a Discipline*, hennes senaste och jämförelsevis lättlästa bok, är en uppgörelse med comparative literature. Inte i syfte att riva ned, utan för att låta det bästa inom denna bildningstradition leva vidare. Spivak, som skriver från amerikansk horisont, ser nämligen det historiska djupet och respekten för språkliga skillnader i comparative literature som ett värn mot vad hon menar är den enspråkiga ytligheten i *cultural studies*. Men för att nå dit måste comparative literature åter-

uppstå i ny skepnad. Inom litteraturens fält, skriver hon, ”måste vi ta oss förbi engelska, portugisiska, tyska, franska, och så vidare. Vi måste se det södra halvklotets språk som aktiva kulturella media, snarare än som objekt att studeras av den okunnige migranten från metropolen”.

Vad menas egentligen? Spivak, som ofta påtvingas etiketten ”postkolonial tänkare”, är ständigt vaksam mot bekväma ställningstaganden. Mångkulturalismen och cultural studies ser hon som exempel på hur ”tredje världen” görs konsumerbar. Cultural studies är en bred beteckning. Den kan omfatta allt från reklamanalys till queerteori, men det är inom dess ramar som mycket av den ”icke-kanoniska” litteraturen studeras i USA. Studenter läser allt i engelsk översättning i antologier som presenterar exempel på litteratur från ”icke-väst”. De serveras alltså en ganska trång och färdigpaketerad bild av världen.

I Sverige är läget lite annorlunda. Litteraturtidningen *Karavan* har faktiskt en unik bredd, och svenska förlag är något duktigare på att översätta skönlitteratur från Afrika, Mellanöstern och Latinamerika. Men också här finns det tendenser till att reducera ”tredje världen” till ett objekt för våra omsorger eller en färgklick i vår gråa högteknologiska vardag. Men Brasilien är inte bara karneval, det finns afrikaner som inte gillar att dansa och tredje världens litteratur måste inte vara revolutionär eller ”magisk”.

Det Spivak vill ta sig förbi är själva objektiveringen. I litteraturen finns en möjlighet att möta ”den andres blick” utan garantier, utan bekvämlighet. Men då krävs att man kombinerar den respekt för läsandets arbete som finns hos comparative literature med en bredare uppfattning om vad litteratur består av. Språkkunskaperna ser hon som centrala. Den enskilde läsaren kan inte behärska tjogtals språk, utan det är fråga om att skifta fokus. Fler språk än de europeiska måste komma i omlopp i litteraturstudiet – i kombination med en förhöjd medvetenhet om *översättningens* roll i läsandet.

Översättning hör till de praktiska nödvändigheterna: det handlar om att göra samma text tillgänglig på flera språk. Men översättning är också ett namn på aktiviteten att flytta en text – eller sig själv som läsare – mellan språken, i ett rum där inget av språken helt räcker till. Att översätta innebär att utmana de lokala, retoriska överenskommelserna om hur ord ska begripas. Ordet ”krig” låter annorlunda i den långa fredens Sverige än i Sudan, där man har levt i ett krigstillstånd i decennier. Och hur överför man den positiva klangen i begreppet ”osvensk” till andra språk? Att översätta är att förvränga.

När Salman Rushdie väckte skandal med *Satansverserna* var det för att han ansågs förvränga en muslimsk-arabisk tradition kring Koranens tillkomst. Han översatte denna tradition till postmodern, anglosaxisk romanprosa. Men i samma stund ”översatte” han engelskan, förflyttade den till en muslimsk kontext där den inte normalt hörde hemma. En dubbel förvrängning men också ett dubbelt berikande. Denna närmast paradoxala rörelse är vad Spivak menar att studiet av litteratur på andra språk än de europeiska kan åstadkomma.

Spivak är inte ute efter att störta litteraturen från någon piedestal. Däremot företräder hon en annan litteratursyn än den kanoniska. Litteratur är för henne inte en samling mästerverk, utan en säregen funktion hos språket. Litteratur uppstår när språket påstår en sak och menar en annan. Eller när meningen uteblir. Litteratur måste tillåtas att vara gåtfull, ty ”överallt hörs kravet på den rationella förstörelsen av [den retoriska] figuren, ett krav inte på

klarhet utan på omedelbar begriplighet, mätt enligt normalideologins mått. Detta berövar litteraturen dess styrka som kulturell resurs”.

På så vis får litteraturen en privilegierad roll i arbetet med att korsa gränser. När starka ideologiska intressen vill tvinga in klasskillnader och geografiska avstånd i ett globalt rutnät av produktion och konsumtion, kan litteraturens fiktion påminna oss om världens friktion.

Budskapet är alltså: lär dig läsandets konst, läs långsamt och tro inte att du på förhand vet vad en text har att säga. Det är råd som kan applåderas av såväl svenska som amerikanska litteraturprofessorer.

STEFAN HELGESSON

kanon = ett urval av de litterära verk som av sin samtid anses vara de viktigaste

Uppgifter

13. Vad var enligt texten en orsak till att Spivaks förhoppningar om ämnet *comparative literature* inte infriades?

- A Spivak var inte tillräckligt känd och etablerad för att få stöd för sina idéer.
- B Forskningstraditionerna i Indien och USA visade sig vara alltför olika.
- C De områden Spivak ville studera hade redan kartlagts av andra forskare.
- D Den akademiska miljön visade sig vara motståndskraftig mot förändring.

14. Vilken förändring vill Spivak se inom *comparative literature*, enligt textförfattarens referat?

- A En fördjupning så att området även innefattar allt som ryms inom cultural studies.
- B Ett vidgat perspektiv som bryter den västerländska litteraturens dominans.
- C En breddning som medger att även andra kulturformer än litteratur kan studeras.
- D Ett ökat intresse för historiska perspektiv inom litteraturen.

15. Hur ser Spivak på översättning, enligt texten?

- A Översättning mellan olika språk kan tillföra texten nya dimensioner.
- B Översättning ställer extra stora krav på läsarens språkliga kunskaper.
- C Översättning gör det svårt att infoga texten i en kanon.
- D Översättning kan ses som ett uttryck för kravet på kulturell utjämning.

16. Hur anser Spivak att litteraturen i bästa fall kan fungera, enligt texten?

- A Som ett vapen i kampen för demokrati.
- B Som ett gränsöverskridande bildningsinstrument.
- C Som ett redskap för förmedling av språkkunskaper.
- D Som ett kvalitetsstämpelat arv till nästa generation.

Närmare skolans praktik

Paradoxalt nog tycks det i många länder som om framväxten av en utbildningsforskning har inneburit en marginalisering av lärarnas roll i denna. Lärarna ses som forskningskonsumenter och förväntas implementera forskningens resultat. Dock handlar den universitetsbaserade akademiska forskningen sällan direkt om de frågor som lärarna arbetar med. Även om forskningen genomförs i klassrummen är forskningsfrågorna, och därmed resultaten, inte relaterade till lärares uppgifter och frågor. Det finns därför ett klart uttalat behov av att utveckla forskningsansatser som talar mer direkt till lärare och de professionella problem de har att hantera – forskning som kan ge lärare bättre teoretiska och praktiska redskap i sitt arbete.

Det är mot en sådan bakgrund som den nya floran av praxisnära forskningsansatser kan förstås. De fyller det ”mellanrum” som har uppstått mellan forskningen och skolans verksamheter, och de utvecklas från två håll. Å ena sidan söker universitetsforskningen sig närmare skolpraktiken på olika sätt, å andra sidan börjar skolorna bli alltmer intresserade av olika former av forsknings- och utvecklingsprojekt (FoU).

Beteckningen *praxisnära forskning* lanserades av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté som ett sätt att beteckna forskning som mer direkt skulle svara mot skolornas och lärarutbildningarnas behov. I USA används beteckningen *practitioner research* eller *teacher research* för forskning som bedrivs av lärare. Sådan praktikerforskning grundas i en kritik av synen på lärare som forskningskonsumenter och implementerare av andras kunskap. En viktig skillnad mellan termerna *praktikerforskning* och *praxisnära forskning* är att den förra riktar uppmärksamheten mot vem det är som utför forskningen – medan den senare fokuserar den verksamhet där forskningsfrågorna uppstår.

I början av 1990-talet utvecklades så kallade *design experiments* av Ann Brown och Allan Collins. De flyttade ut forskningen från universitetets laboratorier till naturliga skolmiljöer där teoretiskt grundade undervisningsdesigner prövades och vidareutvecklades. Designforskningen har därefter expanderat kraftigt och Jan van der Akker har föreslagit begreppet (*design and*) *development research* som samlingsterm för en familj av närbesläktade forskningsansatser som designforskning, designexperiment, formativ forskning och ”engineering research”.

Gemensamt för dessa ansatser är att de är *kollaborativa* (lärare och forskare i samverkan), *interventionistiska* (man studerar inte den praktik som är, utan prövar specifika teorigrundade utformningar av undervisningen) och *iterativa* (cykliska förlopp där teori och praktik ömsesidigt

påverkar varandra). På olika sätt överbryggar de gapet mellan teori och praktik, involverar lärare och syftar till att utveckla klassrumspraktiken. I sådana forskningsansatser går förfiningen av de praktiska produkterna och undervisningens utformning hand i hand med förfiningen av teoriutvecklingen.

Design- och utvecklingsforskningen har vuxit fram som ett praxisnära alternativ inom ramen för den akademiska forskningen. Praktikerforskningen har däremot utvecklats i kontrast till akademisk forskning och utgått från lärares behov av att förstå, och helst lösa, de praktiska problem man står inför.

Det talas också om *klinisk forskning*. Vården brukar användas som förebild för utbildningsområdet när det gäller att få till stånd en forskningsbaserad verksamhet. Den övervägande delen av forskningen inom vårdområdet är så kallad klinisk forskning som, något förenklat, kan beskrivas som forskning i anslutning till sjukdomar och deras botande och förebyggande, till skillnad från icke-klinisk disciplinär forskning om till exempel grundläggande biokemiska processer. Det är framför allt forskningsobjekten, det vill säga *vad* man forskar om, och syftet med forskningen – att lösa ett problem, utveckla ett botemedel och förbättra verksamheten – som är det specifika med klinisk forskning.

Beteckningen klinisk forskning används även i överförd betydelse inom olika verksamhetsområden för att tala om forskning som leder till kunskap som de inom yrket behöver för att förbättra sina professionella bedömningar. Anthony Kelly definierar *klinisk utbildningsvetenskaplig forskning* som forskning om lärande och undervisning ur ett lärarperspektiv. Det är därigenom en forskningsmodell med stora möjligheter att utveckla kunskaper som kan hjälpa lärarna i deras arbete. Kunskapen som genereras integreras i de professionella bedömningarna i de kliniska verksamheterna. Man kan se den kliniska forskningen som en brygga mellan grundläggande forskning och den professionella yrkesutövningen.

Beteckningen klinisk forskning avser däremot *inte* de specifika metoder som används inom den medicinska kliniska forskningen i dag. Varje verksamhetsområde måste utveckla forskningsansatser som är relevanta i förhållande till de frågor och problem man har. För det mesta är lärarna hänvisade till sina egna erfarenheter och funderingar för att besvara sina frågor. Den forskning som bedrivs sysslar oftast med generella frågor om lärande och undervisning, medan studier av konkreta problem i lärandesituationen än så länge i stor utsträckning lyser med sin frånvaro.

Det är mot den bakgrunden man ska förstå det stora intresset för den japanska *lesson study*-modellen, som är direkt utformad för att utveckla de pedagogiska verksamheterna i anslutning till konkreta lärandeproblem. Enligt James Hiebert, Ronald Gallimore och James Stigler erbjuder den japanska *lesson study*-traditionen en modell för utveckling av en kollektiv professionell kunskapsbas för lärare. Tillsammans utformar lärarna lektioner som prövas, observeras, analyseras och revideras. Genom detta lärarägda utvecklingsarbete görs lärarnas kunskaper publika – möjliga att dokumentera, diskutera och verifiera.

Avslutningsvis vill jag betona att en forskningsgrundad skolutveckling förutsätter en balans mellan olika typer av forsknings- och utvecklingsarbete. Skolan behöver forskning av olika slag för att utvecklas. Den ena forskningsansatsen ska därför inte ställas mot den andra – det viktiga är att det finns rimliga proportioner mellan olika typer av forskningsansatser.

Skolan behöver en motsvarighet till världens kliniska forskning. Begreppen *praxisnära forskning* och *utvecklingsforskning* är alternativ som förts fram för att beteckna en sådan forskning. Begreppen kan dock kritiserats för att vara alltför vida och för att inte ta fasta på den professionsutvecklande aspekten. En del använder därför *klinisk forskning* i överförd bemärkelse. En annan väg vore att försöka hitta ett nytt begrepp. Eftersom beteckningen *pedagogisk* i dag är knuten till disciplinen pedagogik, som är en samhällsvetenskaplig disciplin snarare än att vara de pedagogiska yrkenas kunskapsgrund, behövs ett begrepp som fångar kärnan i läraryrket. Ett begrepp som liksom klinisk har grekiskt ursprung, och som fokuserar lärarprofessionens bildningsuppdrag, är *paedeutisk*. I sin grekiska ursprungsbetydelse rymmer *paedeutisk* såväl det vi kallar bildning som det som skapar bildning.

INGRID CARLGREN

Uppgifter

17. Vad har enligt texten föranlett framväxten av de nya forskningsansatser som diskuteras?

- A Bristerna i den forskning som bedrivs av personer med lärarbakgrund.
- B Skillnaden mellan den forskning som bedrivs på universiteten och den som bedrivs i skolan.
- C Förväntningen att lärarna på egen hand ska lösa sina problem i undervisningen.
- D Avsaknaden av forskning som har konkret koppling till lärarnas undervisningssituation.

18. Hur kan man, utifrån texten, bäst definiera "praxisnära forskning"?

- A Forskning som fokuserar verksamhetens praktiska resultat.
- B Forskning som bedrivs av de som själva arbetar inom en verksamhet.
- C Forskning som riktar in sig på de frågor som uppstår i en verksamhet.
- D Forskning som är av mer praktisk än teoretisk art.

19. Hur skulle man bäst kunna beskriva skillnaden mellan "design experiments" och den japanska "lesson study"-modellen, om man utgår från texten?

- A Den förra är inriktad på undervisningen, den senare på lärarna.
- B Den senare tar tydligare än den förra sin utgångspunkt i lärarnas praktik.
- C Den förra bedrivs enbart av forskare, den senare i huvudsak av lärare.
- D Den senare utförs i större utsträckning än den förra av forskarkollektiv.

20. Praxisnära forskning har uppkommit som ett svar på hur tidigare forskning betraktat lärarna. Hur kan man bäst beskriva den roll som denna tidigare forskning tilldelade lärarna?

- A Överbryggande.
- B Balanserande.
- C Generaliserande.
- D Verkställande.

DELPROV MEK – MENINGSKOMPLETTERING

21. Benämningen ____ eller den äldre formen "kultje" används när vindhastigheten till sjöss uppgår till minst 14 m/s.
- A kutting
 - B kuling
 - C kulmen
 - D kulning
22. Om än läsandet av böcker i många avseenden är en subjektiv och ____ syssla så vill vi samtidigt gärna göra den till en del av ____; det jag nu sysslar med är bara ett exempel på denna strävan att sprida och dela med sig av sin läsning.
- A solitär – en gemenskap
 - B litterär – vårt kulturarv
 - C populär – samhället
 - D linjär – ett spektrum
23. Medborgarnas syn på Posten som en del av samhällskroppen är långt ifrån _____. Posten har varit något av en infrastruktur, en statens ____ arm. Det lokala postkontoret är en plats där medborgare har kunnat rösta i allmänna val. I ett land där staten och Posten varit ____ är det inte så konstigt att stora förändringar alltid tagits emot med skepsis.
- A odelad – tredje – vinstdrivande
 - B sann – ledande – privatiserade
 - C utredd – beväpnade – segregerade
 - D ogrundad – förlängda – oskiljaktiga
24. Att _____, som facktermen lyder, är inte att skjuta upp saker i största allmänhet, utan att _____ låta en uppgift vänta till senare, trots att vi vet att det kan få negativa konsekvenser.
- A derangera – glatt
 - B prokrastinera – aktivt
 - C dekonstruera – spontant
 - D predestinera – slapt

25. Risken finns ju också att man som journalist på en liten ort _____, att man självcensurerar, när saker blir för känsliga eller kommer för nära.
- A lägger band på sig
 - B sätter sig på höga hästar
 - C faller mellan stolarna
 - D tar bladet från munnen
26. Kapillärprov är ett blodprov som tas genom ett stick med en _____ i fingertoppen, i örsnibben eller, hos spädbarn, på hälen undersida.
- A pipett
 - B sutur
 - C lansett
 - D kateter
27. I likhet med många andra experter på frågor om _____ är han förvånad, kanske till och med irriterad, över vanliga nätanvändares _____: ”Att skicka mejl är säkerhetsmässigt ungefär som att lägga ett vykort på gatan utanför huset det ska till och hoppas att rätt mottagare kommer förbi och hittar det först.”
- A integritet – godtrogenhet
 - B infiltration – missunnsamhet
 - C identitet – opålitlighet
 - D interaktion – betänksamhet
28. Varje sort är en _____, det vill säga alla äppelträd av en viss sort härstammar från ett gemensamt ursprungsträd och förökningen sker genom något _____, vanligen okulering. I Sverige har man valt ut omkring 220 mandatsorter, alltså sådana som är avsedda att bevaras för _____ i genbanker.
- A gen – meiosliknande – framtiden
 - B klon – ympningsförfarande – eftervärlden
 - C avfälling – pollenliknande – placering
 - D dottercell – delningsförfarande – donationer

29. Vi barn ____ länge och liksom bekymrat över Megan, en av byns udda existenser. Hon hade blommiga klänningar, men också synligt skägg och mustasch. När jag satt och iakttog henne i kyrkan framstod den ____ som betydligt mer fängslande än predikan.

- A spankulerade – personligheten
- B våddades – utstyrseln
- C fantiserade – fascinationen
- D grunnade – motsägelsen

30. I Arbetsmiljölagen står det att arbetsförhållandena ska vara anpassade till människans förutsättningar i fysiskt och psykiskt ____.

- A välbefinnande
- B samspel
- C hänseende
- D tillstånd

Provpass 4

Högskoleprovet

Svarshäfte nr.

Verbal del

Provet innehåller 40 uppgifter

Instruktion

Detta provhäfte består av fyra olika delprov. Dessa är ORD (ordförståelse), LÄS (svensk läsförståelse), MEK (meningskomplettering) och ELF (engelsk läsförståelse). Anvisningar och exempeluppgifter finner du i ett separat häfte.

Prov	Antal uppgifter	Uppgiftsnummer	Rekommenderad provtid
ORD	10	1–10	3 minuter
LÄS	10	11–20	22 minuter
MEK	10	21–30	8 minuter
ELF	10	31–40	22 minuter

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

Markera tydligt.

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

Du får använda provhäftet som kladdpapper.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter** och den totala provtiden är **55 minuter**.

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

DELPROV ORD – ORDFÖRSTÅELSE

1. essä

- A utkast
- B saga
- C skrivelse
- D dikt
- E uppsats

2. fiktiv

- A symbolisk
 - B tecknad
 - C svårtolkad
 - D saklig
 - E påhittad
-

3. koalition

- A överlämning
- B beslutsamhet
- C förhandling
- D sammanslutning
- E överensstämmelse

4. rugga

- A ömsa skinn
 - B förpuppas
 - C byta fjädrar
 - D kläckas
 - E få vinterpäls
-

5. åthutning

- A tillrättavisning
- B kraftigt ryck
- C avståndstagande
- D hård örfil
- E beskyllning

6. följaktligen

- A naturligtvis
 - B därför
 - C säkert
 - D ändå
 - E verkligen
-

7. överpröva

- A föra till högre instans
- B upprepa ett experiment
- C få någon ur balans
- D utvidga ett statistiskt urval
- E förlänga en tjänst

8. utblottad

- A utfrusen
 - B generad
 - C smutskastad
 - D ruinerad
 - E avklädd
-

9. extremiteter

- A inre organ
- B ryggkotor
- C armar och ben
- D ledband
- E fina blodkärl

10. parlör

- A rådgivare
- B förförare
- C liten ordbok
- D missöde
- E föredragshållare

Apbarn och nallebrandmän

Mitt verk *Schoolyard Monkeys* kretsar kring allmängiltiga upplevelser, sådana som vi minns från hur livet kunde vara på lekplatsen, på dagis eller i skolan. Det handlar om våld och makt, om lojalitet och grupstryck. Det handlar om val som vi tvingas göra eller om händelser som vi med eller mot vår vilja tar del i. Barnens värld kan vara grym, men den kan också vara en värld av empati, förlåtelse och ånger. I det avseendet skiljer den sig inte så mycket från den vuxna världen. Skillnaden, tror jag, ligger i den stora betydelse som dessa tidiga erfarenheter ofta får för våra fortsatta liv.

I *Schoolyard Monkeys* låter jag apor fungera som förmedlare av dessa upplevelser och erfarenheter. I ett antal scener visas situationer av olika slag. Figurerna är cirka 30 cm höga, gjutna i delar och sedan sammanfogade. De har fått en sammetsliknande päls.

En deltidsbrandman är anställd av sin kommun och svarar för räddningstjänsten där det inte finns heltidsbrandmän. Vi övar regelbundet och får en grundutbildning i regi av Räddningsverket. Vår högsta prioritet är att rädda liv. Det kan handla om olyckor av olika slag eller rent medicinska larm, så kallade IVPA-larm. Arbetet som deltidsbrandman handlar bokstavligen om liv och död. Det handlar

också om tur och otur, om hopp och förtvivlan, om förmåga och brist på förmåga. Ofrånkomligen får man i sin yrkesutövning brottas med en känsla av otillräcklighet. Mycket hopp knyts till oss, hopp som inte alltid kan infrias.

Verket *L-ABC* utgörs av en serie små nallar i stengods och kretsar kring dessa högst allmängiltiga och existentiella teman, skildrade ur en deltidsbrandmans perspektiv.

Nallarna gjuts och omarbetas individuellt. Stående mäter de ungefär 20 cm. De får en brunsvart ”keramisk päls”, fingrar, ögon och egna specifika kroppsställningar och känslouttryck. Några av dem har haft otur och drabbats av olycka, andra är mindre otursdrabbade och ser som sin uppgift att hjälpa och försöka rädda sina olycksbröder. Tillsammans skapar figurerna ett antal scener och tablåer med titlar som ”Storskadeplats”, ”Psykosocialt stöd”, ”Artärblödning”, ”Debriefing”, etc.

Arbetena har fokus på känslor men är också konkreta skildringar av brandmannens första hjälpen-insatser. L står för livsfarligt läge, A för andning, B för blödning och C för chock. Bokstäverna motsvarar den prioritetsordning som man har vid en första hjälpen-insats.

MÅRTEN MEDBO

Uppgifter

11. Vilket svarsförslag sammanfattar bäst vad texten beskriver?

- A Konstverk som författaren skapat och som till utformning och innebörd har gemensamma drag.
- B En metod för att överföra och utveckla en konstnärlig teknik från ett verk till ett annat.
- C Författarens erfarenheter av att förena ett konstnärskap med arbetet som deltidsbrandman.
- D Författarens analys av parallellerna mellan skolbarns och räddningsarbetarens vardag.

12. Vad vill Mårten Medbo skildra med sina nallefigurer?

- A Slumpens avgörande betydelse i våra liv.
- B Känslan av att behärska en svår situation.
- C Myter om brandmannens vardag.
- D Situationer där saker ställs på sin spets.

Yrsel

Yrsel är en i huvudsak mycket obehaglig upplevelse vars symtom kan spänna från en känsla av ostadighet till svår rotatorisk yrsel. Den lustfyllda upplevelsen av rörelse vid till exempel karusellåkning kommer inte att beröras här, även om de kroppsliga mekanismerna är desamma.

Balansen upprätthålls genom samordning av synintryck, information från innerörat, *vestibularis*, samt information från kroppens muskler. Yrsel kan beskrivas som ett ”misspass” mellan de tre sinnesintrycken. Detta uppstår genom en störning av samordningen av sinnesintryck, eller genom att ett eller flera sinnesorgan är skadade eller på annat sätt ger felaktig information. Man brukar skilja mellan perifer och central yrsel beroende på var orsaken till yrseln kan lokaliseras.

Yrsel förekommer ganska frekvent. I Storbritannien söker 5 av 1 000 personer sin allmänläkare på grund av yrsel. Men antalet yrseldrabbade är svårt att uppskatta, bland annat på grund av att vissa människor aldrig uppsöker läkare för sina besvär. Balansproblem ökar med stigande ålder som en naturlig följd av försämrad syn och hörsel och ökad muskelstelhet.

Det har visats i flera studier att patienters upplevelse av yrsel inte överensstämmer med så kallade objektiva mått på deras yrsebesvär. I dessa studier uppgav patienter med diagnostiserad yrsel att de inte var besvärade av yrsel, medan patienter utan diagnostiserad yrsel uppgav yrseproblem. Rapporterade besvär av yrsel visade sig ha samband med ångest. Det vill säga: ju mer yrsebesvär man rapporterade, desto mer ångest uppgav patienterna sig ha. I den här typen av studier kan man inte uttala sig om ångesten är en följd av yrseln eller orsak till den. Man kan heller inte veta om ångesten påverkar personens sätt att svara på frågor om yrseln. Så kallad negativ affekt är enligt Watson & Pennebaker ett bestående känsloläge som innefattar bland annat ilska, avsky, rädsla och nedstämdhet vilket har visat sig påverka människors sätt att rapportera hälsotillstånd.

Som tidigare nämnts kan man generellt anta att yrsel är obehagligt för de flesta människor. Men varje person har också sina egna förutsättningar att hantera obehag. Man kan uttrycka tillstånd av obalans i termer av tillstånd av stress. Det är för det första individuellt om man uppfattar yrsel som ett hot eller som en utmaning. En kvinna som liknade sina yrsefall vid jordbävningar bemästrade sin rädsla för yrsel genom att pricka in sina yrsefall på en skala. Hon liknade den vid Richterskalen som används för att mäta skalv vid jordbävningar. Hon kunde därmed se på sina yrsefall med viss nyfikenhet: Hur mycket blir

det den här gången? Sedan kunde hon till sin förvåning konstatera att yrsefallens intensitet och frekvens avtog, och att hennes livsutrymme ökade.

Varje människa har sin egen personlighet och sina personliga vanor, vilket påverkar hans eller hennes sätt att hantera obehag och stress. Det sociala nätverk som stöttar i svåra situationer varierar också från individ till individ.

Yrsel kan ibland leda till situationer där personen riskerar att skada sig. Det kan alltså finnas ett reellt hot om fysisk skada. Om yrseln är svår kan personen falla och skada sig, ramla av cykeln, ner från stegen etc. Personen kanske är förhindrad att köra bil. Allt detta kan innebära restriktioner, självvalda eller ålagda av behandlande läkare, i personens livsföring. Vidare kan besvär av yrsel leda till förlust av värdefulla aktiviteter och kanske frånvaro från arbete eller svårighet att arbeta. Därmed kan också social gemenskap på arbetsplatsen och ett socialt sammanhang försvinna. Förlust kan komma att leda till nedstämdhet och mindervärdeskänslor.

Att känna sig yr innebär en *osäkerhet* om förmågan att kunna lita på sina sinnen. Oförutsägbarheten i när yrsel kan inträffa och *rädslan* kan leda till självrestriktioner och vidare till mer obehag. Rädsla för att förvärra yrseln kan innebära en stel kroppshållning som både kan försvåra återhämtningen av balansen (kompensationen), och te sig socialt avvikande. Personen kan också känna rädsla för att det som orsakar yrseln kan komma att förvärras. Kanske har han eller hon inte erhållit tillräcklig information om sin sjukdom eller kanske inte uppfattat den rätt. Det kan också vara så att man inte kan få tillräcklig information därför att yrselns orsaker inte går att fastställa.

Yrseln kan också vara ett tecken på sjukdom eller sjukdomstillstånd. Det hela kan resultera i en ond cirkel: man blir mer och mer rädd för aktiviteter, och inaktiviteten i sig kan förvärra yrseln eller i varje fall förhindra att den förbättras. Flera studier på patienter med Menières öronsjukdom visar att psykologiska faktorer korrelerar med självrapporterade besvär av yrsel. Viktigast är självrapporterad nedstämdhet, men även ångest och oro är vanligt. Psykologiskt talar man om *kontrollförlust*, det vill säga ju mindre kontroll man upplever sig ha över sin situation, desto mer nedstämd och ångestfylld kan personen komma att känna sig. Återigen är det individens uppfattning om situationen som är avgörande. Upplevs det som ett hot att man kommer att uppfattas som avvikande eller kan man se situationen som en utmaning som man kan bemästra?

Om yrseln är svår kan den leda till ett ökat beroende av familj och närstående, vilket ibland kan leda till påfrest-

ningar i familjelivet. Det sociala livet kan också bli lidande genom att personen kanske måste avstå från deltagande i föreningsliv eller sociala aktiviteter som till exempel dans.

Eftersom yrsel är av multidimensionell natur är det viktigt med individuell bedömning och behandling. Man bör framför allt beakta den ömsesidiga interaktionen mellan individens somatiska symtom och psykologiska disposition. Flera yrkesgrupper kan med sin särskilda kunskap och kompetens hjälpa patienten att hantera sina yrselbesvär efter adekvat utredning. I sjukgymnastik kan man arbeta med övningar som förbättrar balans och koordinationsförmåga och som leder till ökad kroppskänedom. Det är mycket viktigt att personen bibehåller aktiviteter och specifikt utforskar vad som är svårt att utföra. Det är viktigt att patienten upptäcker tidiga igenkänningstecken

på yrsel, för att då hinna hitta en säker plats att sitta ner, för att kunna avbryta aktivitet etc. Därmed ökar den personliga kontrollen över tillvaron och möjliggör att personen mår bättre. Som behandlare är det viktigt att förmedla att individen kan påverka yrselns förlopp. Hänsyn måste också tas till omgivningens inflytande över yrselupplevelsen. Man måste försäkra sig om att patienten tillgodogjort sig information genom att till exempel be honom eller henne att upprepa den. För vissa patienter kan psykologisk behandling av yrselproblematiken, ångest och nedstämdhet vara till hjälp.

CHRISTINA HÄGNEBO

somatisk = kroppslig

Uppgifter

13. Texten refererar till undersökningar där upplevd yrsel jämförts med uppmätt yrsel. Vad har undersökningarna visat?

- A Att upplevd yrsel och uppmätt yrsel inte alltid sammanfaller.
- B Att upplevd yrsel uppträder redan innan faktisk yrsel uppmätts.
- C Att upplevd yrsel inte kan förklaras av forskningen.
- D Att uppmätt yrsel kan förklaras av fenomenet "negativ affekt".

14. Vad vill textförfattaren understryka genom exemplet med kvinnan som liknade sina yrselanfall vid jordbävningar?

- A Att det är den drabbade själv som bäst kan mäta besvärens omfattning.
- B Att de individuella upplevelserna av besvären sällan kan styrkas av undersökningar.
- C Att den drabbades egen inställning har betydelse för hur besvären upplevs.
- D Att besvären kan visa sig på mycket varierande sätt hos en och samma individ.

15. Vilket av följande råd är lämpligast att ge en person med svåra yrselbesvär, om man utgår från texten?

- A Ta reda på vad du klarar av genom att utmana dina egna gränser.
- B Vänta inte på hjälp utan rapportera själv vilka svårigheter besvären medför.
- C Minska obehagen genom att öppet bearbeta dem med andra drabbade.
- D Dra ner på de aktiviteter som ger dig ökad rädsla och ångest.

16. Vad av följande lyfter textförfattaren fram som särskilt viktigt att uppmärksamma i behandlingen av yrseldrabbade?

- A Att tillfälligt nedsatta funktioner kan vara tecken på bakomliggande sjukdom.
- B Att fysiska yttringar och psykiskt tillstånd ständigt samspelar med varandra.
- C Att motivationshöjande insatser är extra viktiga vid självrapporterade besvär.
- D Att familjens hjälp kan vara avgörande för en framgångsrik behandling.

Ett liv i leran

Om inte makrofaunan (djur större än 1 mm) fanns skulle sedimentkemin kunna beskrivas utifrån ett endimensionellt plan, där transport av ämnen främst sker via molekylär diffusion och advektion från det överliggande vattnet och ner i sedimentet. Denna förenklade bild av verkligheten kompliceras dock avsevärt när man börjar ta hänsyn till den intensiva bioturbation (omblandning orsakad av levande organismer) som makrofaunan orsakar i de flesta sediment.

Frågor kring faunans betydelse för kemiska reaktionsförlopp och transport av ämnen har intresserat forskarvärlden under de senaste årtiondena. Man har bland annat funnit att bioturbation i det översta sedimentlagret kan öka transporthastigheterna i sedimentet med 10–100 gånger jämfört med enkel, molekylär diffusion. Man kan enkelt uttryckt säga att allt djuren gör påverkar kemin i sedimentet, både när de gräver och ventilerar sina gångar och när de äter eller utsöndrar restprodukter. Eftersom deras beteende varierar utan att nödvändigtvis följa något direkt mönster, så blir effekterna på sedimentkemin också svåröversägliga.

Kräftdjursgruppen thalassinider är, trots att de är vanligt förekommande i marina kustområden, fortfarande relativt okänd. Dessa kräftdjur anses även där de förekommer i relativt låga tätheter vara viktiga bioturberare eftersom de gräver komplexa gångsystem som sträcker sig djupt ner i sedimentet. I denna i övrigt helt syrefria miljö fungerar djurens syresatta gångar som rena förbränningsmotorerna för det organiska material som länge legat begravt i leran. På grund av att de lever djupt nere i leran är dessa djur svårstuderade, och det finns fortfarande mycket vi inte vet om hur de påverkar och påverkas av den miljö de lever i.

Vi har nyligen börjat studera transportprocesser i sedimentet och hur dessa påverkas av tätheter av en djupgrävande thalassinid, *Calocaris macandreae*. Detta kräftdjur finns spritt längs kusterna i norra Europa. Trots att djuret i sig inte är större än 5 cm kan dess omfattande gångsystem sträcka sig 70 cm ner i leran.

Det tar på krafterna att pumpa ner syrerikt vatten så långt ner under sedimentytan. Detta kan vara orsaken till att dessa djur har utvecklat en tolerans för låga syrehalter och även för relativt höga koncentrationer av den annars så giftiga sulfiden. Denna specialanpassning gör att ventileringen av gångarna kan ske med ett visst tidsintervall, och djuren accepterar att vattnet åtminstone i vissa delar av gångarna sjunker till låga syrekoncentrationer under kortare eller längre perioder.

Vårt arbete utförs på Kristinebergs marina forskningsstation vid Gullmarsfjorden, där tätheterna av *Calocaris* uppgår till 5 individer/m² i vissa områden. Med hjälp av en specialanpassad bottenhuggare kan vi ta upp intakta bitar av havsbotten, där det normala djursamhället finns kvar. Dessa så kallade boxcorer är cirka 0,25 m² stora med cirka 30 cm djupt sediment. Vissa av boxarna innehåller redan från början *Calocaris*, till andra får vi tillsätta djur.

Genom att använda ett ämne som inte förändras sig, en så kallad konservativ markör, kan vi studera hur djurens aktivitet påverkar transporten av lösa ämnen i lerans porvatten, det vill säga det vatten som finns mellan sandpartiklarna och som i mjuka lerbottnar utgör cirka 80–90 procent av sedimentet. Små kulor preparerade med exempelvis ämnet bromid injiceras ner i leran på cirka 10 cm djup. Efter en viss tid mäter vi sedan hur dessa kulor av bromid har spridits ut i porvattnet.

I våra experiment har vi bland annat visat att den totala syreförbrukningen kan vara mer än dubbelt så stor i lerbottenområden med *Calocaris*-gångar som i intilliggande områden där gångar saknas. Den ökade syreförbrukningen beror delvis på den ytförstoring som gångsystemets vägar medför. Ytförstoringen gynnar mikroorganismer som lever i gränslaget mellan vatten och lera och som använder syret till att bryta ned det organiska materialet. Som tidigare nämnts leder detta till en effektivare förbränning av den totala mängden organiskt material som finns nere i sedimentet.

Syreförbrukningen nere i gångsystemet är dock bara cirka 25–50 procent av den förbrukning som sker vid sedimentytan, räknat per ytenhet. Detta beror bland annat på att både mikro- och makrofaunasamhället i gångsystemen är annorlunda än vid sedimentytan. Där *Calocaris* lever finns till exempel också ofta ormstjärnor av släktet *Amphiura chiaei*. Ormstjärnorna finns i stora tätheter (1 000/m²) strax under sedimentytan, och deras respiration har en kraftig inverkan på den totala syreförbrukningen i bottenvattnet vid sedimentytan. Ormstjärnorna lever dock inte nere i *Calocaris*-gångarna och har alltså ingen påverkan där.

En annan möjlig förklaring till att syreförbrukningen skiljer sig mellan sedimentyta och gångar är av mer kemisk karaktär. Eftersom *Calocaris* är tålig för låga syrehalter och syret tillåts krypa ner till låga nivåer innan djuret pumpar ner nytt syresatt vatten så blir skillnaderna i syrehalten mellan vattnet och porvattnet oftast mindre i gångsystemen, och diffusionen av syre blir därmed mindre där i jämförelse med uppe vid ytan. De exakta mekanismerna

samt vad som har störst betydelse för den totala syreförbrukningen och nedbrytningen av det organiska materialet är något som vi kommer att fortsätta studera. Fortfarande återstår det mycket att utforska om dessa speciella små kräftdjur och den miljö de lever i.

SUSANNE ERIKSSON & MARIA ASPLUND

sediment = lös avlagring som transporterats till sin plats med hjälp av vatten, luft eller is

diffusion = process varigenom partiklarna i en gas eller lösningsblandning sprids och fördelas likformigt

advektion = transport av ämnen med hjälp av vätskeflöde

Uppgifter

17. Vad är det främst som gör thalassinider intressanta för den forskning som texten beskriver?

- A De tål både sulfid och låga syrehalter, vilket gör dem oberoende av den omgivande miljön.
- B De säkrar sin tillgång på näring genom ett komplicerat och delvis utforskat beteende.
- C De påverkar genom sitt levnadssätt kemiska processer i sedimenten.
- D De lyckas överleva djupt ner i sedimenten tack vare sitt sätt att sprida ut sig där.

18. Vad undersöker forskarna med hjälp av bromidkolor, enligt texten?

- A I vilken mån *Calocaris* anpassar sig till förekomsten av nya ämnen.
- B I vilken omfattning *Calocaris* bidrar till att ämnen förflyttas i leran.
- C I vilken utsträckning *Calocaris* påverkas av kemiska processer.
- D I vilken grad *Calocaris* har förmåga att anpassa sin egen syreförbrukning.

19. Texten konstaterar att ormstjärnor påverkar syreförbrukningen. Vad blir resultatet?

- A Att syreförbrukningen i gångsystemen ökar.
- B Att syreförbrukningen i gångsystemen minskar.
- C Att syreförbrukningen vid sedimentytan ökar.
- D Att syreförbrukningen vid sedimentytan minskar.

20. Vad av följande kan, enligt texten, förklara att *Calocaris* har utvecklat förmågan att överleva i syrefattiga miljöer?

- A Att *Calocaris* nedbrytning av organiskt material är så syrekrävande.
- B Att *Calocaris* lever i gångar som är krävande att syresätta.
- C Att *Calocaris* kan dra nytta av ormstjärnornas höga respiration.
- D Att *Calocaris* är tolerant mot höga koncentrationer av sulfid.

DELPROV MEK – MENINGSKOMPLETTERING

21. Edith Södergrans expressionistiska diktning ger i högre grad prov på ____ livsytringar än på inhemska.
- A utsvävande
 - B spontana
 - C angenäma
 - D kontinentala
22. Det finns alltså två olika system i hjärnan, och dessa styr snabba, känslomässiga beslut ____ långsamma, genomtänkta beslut. Det första kallas för det limbiska systemet och här spelar amygdala, ibland kallad "reptilhjärnan", huvudrollen. Enkelt uttryckt är det amygdala som aktiveras när vi säger elaka saker till någon i upprört tillstånd eller när vi ____ slår till någon.
- A som föregår – gladeligen
 - B respektive – bokstavligen
 - C i kontrast till – rättvisligen
 - D alternativt – obönhörligen
23. Uppgivet utbrister hon till sist till biträdet: "Jag vet inte vad jag vill ha!". Nej, Astrid vet inte. Hon är fast i det skinande perfekta medelklasslivets valfrihetshelvete, och hennes ____ visar sig snart inte bara gälla ostar utan betydligt större saker än så.
- A vankelmod
 - B förkärlek
 - C indignation
 - D erkänsla
24. I första utskottet kan alla stater diskutera sina ____ gällande nedrustningsfrågor. Till- sammans kan staterna hitta kompromisslösningar eller nå ____ och enas om normer för hur man ska agera i olika frågor.
- A synsätt – samfällighet
 - B positioner – analogi
 - C ståndpunkter – konsensus
 - D markeringar – majoritet

25. Studien visar att alla dessa valmöjligheter gör fritiden mer ____, särskilt som arbetet kan tränga in i fritiden via mobiltelefon och e-post. Många upplever fritiden som kravfylld och talar ____ om ett slags kontrollförlust. Ändå värdesätts den lediga tiden allt högre, så resultatet är tämligen ____, säger Paul Fuehrer.
- A splittrad – utan anledning – entydigt
 - B innehållsrik – ofta – positivt
 - C flexibel – i vissa avseenden – komplext
 - D stressfylld – rent av – paradoxalt
26. Det sägs att det på en ____ gravsten borde stå: "Vad var det jag sa?!" Ibland får man rätt till slut.
- A kolerikers
 - B geriatrikers
 - C hypokondrikers
 - D klaustrofobikers
27. Efter en intensivt uppflammande debatt om Norrlands naturresurser i slutet av 1800-talet vann de som ____ storskaliga ingrepp över dem som försvarade lokalt ägande och en mer bondedrivna och ____ tillväxt.
- A förespråkade – försiktig
 - B övervägde – ekonomisk
 - C kritiserade – spontan
 - D motiverade – produktiv
28. Polarskenskaktiviteten är störst under höst och vår, och sett över dygnet ____ den omkring en timme före midnatt.
- A kulminerar
 - B pulserar
 - C briljerar
 - D illuminerar

29. Låt mig börja med att slå fast en sak: Jag gillar inte deckare! Jag tittar gärna på Hollywood-action i form av filmer, men jag vill inte läsa dem. Det är inte fråga om ____; jag läser ju Stephen King med stor förtjusning, till exempel. Men just deckargenren är för mig helt ointressant, fylld av ____ och knappt ____ variationer på ett tema som börjar kännas oerhört urvattnat.
- A lättja – versaler – tänkbara
 - B pedanteri – konspirationer – vidrörda
 - C lobbyism – sexism – hänfödda
 - D snobberi – plattityder – skönjbara
30. I framtiden kan läkemedelsbehandlingen inom psykiatrin väntas bli mer effektiv, mindre belastad med biverkningar och i ökande omfattning utgöras av ____ terapi (som riktar sig mot den psykiska störningens orsaker), i stället för att som nu vara övervägande ____.
- A akut – universell
 - B kausal – symtomatisk
 - C temporär – kontinuerlig
 - D mental – substantiell